СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 129. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 5. червня, 1926. VOL. XXXIV. No. 129. Jersey City, N. J., Saturday, June 5. 1926. THREE CENTS

СЕНАТОВИЙ КОМІТЕТ ВІДКИДАЄ РЕФЕРЕНДУМ У СПРАВІ ПРОГИБІЦІЇ

ВАШИНГТОН, 3. червня. — Судовий субкомітет сенату, котрий якийсь час тому назад вів сензаційні переслухання в справі прогибіції, предложив нині повному комітетови для судових справ свою опінію, після котрої сенат повинен відложити на необмежений час всяку дискусію в справі прогибіційних внесків, яких у конгресі назбиралося кільканайцять, бо американська конституція не дає права конгресови віддавати справи під голосоване народа (референдум).

В сей спосіб сензаційні переслухання закінчилися зовсім не сензаційно. Прихильники виробу й торговлі алькоголічними напитками заявляють, що вони будуть боротися далі, а сенатор Едж, котрий був поставив формальне внесенне за референдум, заявив, що рішенне комітету не відложило ще справи прогибіції та що кождий конгресмен і сенатор мусить ним заниматися.

ЦЕРКОВНИЙ КОНГРЕС „НЕ МАЄ ЧАСУ" НА ПРОГИБІЦІЮ.

БРИДЖПОРТ, Конетикат, 3. червня. — Конференція муринської методиської епископальної церкви, що відбуваеться тепер у сьому місті, відмовилася заниматися прогибіцією. Епископ Лі, провідник конференції, коли хтось підняв справу, заявив, що конференція не має часу заниматися справою.

„Нам не лишаеться нічого до вирішення. Ми на се не маємо часу, бо ми мусимо займатися другими справами безпосередної ваги для нашого добробуту. Люди пють і будуть пити, і ми їх здержати не потрафимо, ухвалюючи якісь перестарілі резолюції та виголошуючи пусті промови. Я й взагалі не знаю, хто їх може здержати перед питтем."

КОНГРЕС ВІДДАЄ ПОШАНУ ЖОВНІРОВИ.

ВАШИНГТОН, 3. червня. — Пані Роджерс, республиканська конгресменка з Месечузетса, попросила нині палату послів о кілька хвилин уваги для справи, не належачої до біжучих справ під обрадами. Діставши дозвіл, вона звернула увагу палати на те, що на галерії сидить Чарлз Бонер, американський жовнір, котрий у світовій війні утратив очи й руки. Сі нещастя, однак, його не зломили, бо вернувши з війни, він навчився, коштом уряду, наперед читати й писати, а відтак покінчив публичну висшу школу, колегію й став учитися на адвоката. В червни він має покінчити права на Мерілендськім університеті.

Палата послів почтила сліпого жовніра повстаннем з місць та довгими оплесками.

ЗУДАРЕННЯ КОРАБЛЯ З ЛЕДОВОЮ ГОРОЮ.

СТ. ДЖАН, Нова Фунляндія, 3. червня. — Британський паровий корабель Инертон, везучий збіже з Монтреалю в Англію, вдарив на повному морю об ледову гору. Бездротна телеграма корабля повідомляє, що корабель ушкоджений сейчас звернув з дороги до порту для направок. З телеграми виходить, що йому не грозить небезпека затоплення.

ПІШОВ ДО ТЮРМИ ЗА ДРУГОГО.

СИРАКЮЗ, Н. Й., 3. червня. — Федеральні урядники відкрили, що Генрі Карсон з Олбані станув на суді яко Йосиф Вітті, обжалований за нарушенне прогибіційного закона, а відтак зголосився відсиджувати 30 днів вязничної кари, наложеної судом на случай, якби Вітті не міг заплатити 500 долярів кари. Карсон уже майже відбув всю кару, коли уряд попав на слід обману. Урядники стали напирати на Карсона, і він признався до обману та що він дістав від Вітті 150 долярів за сю „чемність".

Карсона поставлено на суд за обман і він тепер дістав 4 місяці вязниці та 10,000 долярів гривни за змову. Вітті поліція ще не найшла.

ХОЧУТЬ ЗАВЕСТИ „ДЕНЬ МИРА".

ВАШИНГТОН, 3. червня. — Конгресмен Андрус, республиканець з Месечузетс, вніс проект закона, щоби день 11. падолиста, котрий досі називано днем завішення оружа, перемінити на „день мира", в якому маеться складати подяки й молитви за мир. Так званий судовий комітет, котрий розглядав сей проект, уже віднісся до проекту прихильно.

ЛІТАВ ОРЛОМ.

БОСТОН, Месечузетс, 3. червня. — Семюел Перкінс, який від давна робить досвіди з орлами, які пускають діти в воздух, приладив два великі орли та завісивши межи їх шнурами крісло, всадив до нього свого сина, й пустив на воздух. Орли підняли хлопця на висоту 50 стіп. Дальше батько боявся сина пускати та стягнув його при помочи линви.

ПОЛІЦІЯ ПРОТИ МІСЬКОГО УРЯДНИКА.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 3. червня. — Один полісмен, проганяючи від фабрики Форстмана й Гуфмана страйкові пикети, хотів прогнати також міського радного Мора. Моро довго опирався, але наконець таки мусів забиратися зпід фабрики. Моро загрозив полісменови, що піднесе його поведенне на засіданню міської ради.

БИТВА МЕКСИКАНСЬКИХ ВІЙСК З БАНДИТАМИ.

НОГАЛЕС, Арізона, 3. червня. — В мексиканській державі Дурандо прийшло до бійки межи мексиканськими військами а шайкою бандитів. В битві погинуло трох бандитів, а решту арештовано. Вони належали до банди, що займалася порванням Американців для викупу.

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ПО ЗАТОПЛЕННЮ „ВАШИНГТОНА ЕРВИНГА".

НЮ ЙОРК, 2. червня. — Поліція та нурці підприемства Гудсон Ривер Дей Лайн, котра є властителем корабля Вашингтона Ервинга, що затонув на Гудсоні, далі шукали за панею Говг та її 3-літною дочкою, які одинокі пропали підчас катастрофи. Їх пошукування не далі ніякого висліду. Нурці, які сходили до корабельних кают під водою, не найшли ніякого сліду по пропавших.

Тепер заряд корабля підозріває, що пропав також Вудс, один з корабельної служби.

НЕРВОВІСТЬ А ҐЕНІЯЛЬНІСТЬ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 2. червня. — На зборах Американського Товариства Неврольоґів (лікарів, що лічать нервові недуги) прочитано богато цікавих відчитів. Межи инчими др. Вайзенберг з Филаделфії говорив, що нервовість, се нічого иншого лишень здібність скорого відкликування на нервові враження. Нервовість є впливом культури, бо культура розвиває здібність відкликатися скоро на нервові враження. Чим більше культурна людина, тим більше вона нервова. Через те актори, адвокати, лікарі й журналісти сильно нервові люди. Ґенії мають її в високім степени.

КЕМАЛЬ БОЇТЬСЯ СВОЄЇ ЖІНКИ.

КОНСТАНТИНОПІЛЬ, 2. червня.— Галіб-Едіб Ганум, бувша жінка Кемал-паші хотіла виїхати до Америки, щоби виголосити тут серію викладів про еманципацію жіноцтва.

Націоналістичний уряд в Ангорі не дав її візи на виїзд з боязни, що вона може в Америці наговорити богато такого, що скомпромітувало би Кемаля пашу та цілий новотурецький уряд.

НЕ БОЇТЬСЯ РОЗВОДУ.

БОЛТИМОР, Меріленд, 3. червня. — Нині вженився тут Джеймс Райен, урядник окружного суду, котрий має завданнє виповняти судові вироки, надаючі розводи. Райен упевняв, що він не боїться подружа, бо написавши в своїм життю 6,000 розводових вироків, він уже знає, як виминати небезпеки в подружу.

РЕАКЦІЯ В РУМУНІЇ.

ВІДЕНЬ, 2. червня. — Приїзжі з Румунії подають, що теперішний уряд ґенерала Аварєску перевів послідні вибори при помочі нечуваного террору.

До всіх виборців ставлено альтернативу: Або ти йдеш з королем і теперішним правительством, або ти зрадник держави і корони.

Жандарми контролювали голосуючих, а опозицію арештували. Найбільше злочинів допустився уряд в Бесарабії.

РЕЗЕРВА НЕ НАЛЕЖИТЬ ДО РОЗОРУЖЕННЯ.

ЖЕНЕВА, 2. червня.— Військовий комітет приготовавчої комісії розоруження заявився 15 голосами проти 1 за тим, що розоруженнє має обнимати армію в часі спокою враз з жандармерією і т. п.

Вишколена військова резерва не входить одначе тут в рахубу. В той спосіб побідила думка Франції.

ІТАЛІЙСЬКИЙ БУДЖЕТ МАЄ НАДВИШКУ.

РИМ, 3. червня. — В палаті послів принято буджет на біжучий рік, який виносить 16,558,000,000 лірів, з чого приходить на надвишку 190,000,000 лірів.

Міністер фінансів Вальпі представив в рожевих словах економічний підйом в Італії та державний буджет, який виказує раз-у-раз надвишку в приходах.

З того одначе не виходить, що податки будуть зменшені. Це було найсумнійше почути.

КОНЦЕРТ У ЧЕСТЬ ФРАНКА В НЮ ЙОРКУ.

У церковній галі в Ню Йорку (7-ма вул.) відбудеться цеї суботи (5. червня), в 8. годині вечером, концерт з нагоди 10-тих роковин смерти Івана Франка. Концерт закінчиться дуже гарним театральним представленнем п. з. „Сон Івасика". Блищі подробиці про цей концерт найдуть читачі в окремім оголошенню. Тут треба лише надмінити, що свято в честь найбільшого ґенія галицької України уладжує нюйорська Українська Школа. Та хоч у згаданім концерті і представленню бере участь лише шкільна дітвора, то всетаки можна мати надію, що й старше громадянство прийде подивитися, як школярі шанувати-муть автора невмирущого „Лиса Микити" та инших цінних творів для молоденьких читачів. Хто знає і розуміє вартість Франкової діяльности для нашого народа, цей певно не пожалує 50 центів, аби поклонитися Духови Великого Каменяра та своїм добрим приміром заохотити молоде українське поколінне до шанування своїх великих і славних людей.

І В СТАРИНУ НЕ БУЛО ХЛІБА.

Вже за часів Нерона хліб був дорогий і загально нарікали на пекарів. Тодішний письменник Петроній в уста одної особи свого „Пиру Трімальхіона" вкладає таку тираду:

„Нині не міг я дістати хліба за ніякі гроші. Вже рік здихаємо з голоду. А наші едилі змовилися з пекарями: свій свого попирає. Вбогі не мають що їсти... Ах, давнійше було инакше! Хліба було доволі, за кілька сотиків мав ти його скільки завгодно! То було життя! Нині діеться щораз гірше й нема що вложити до уст!"

Так отже минувшина здавалася людям усе гарнійшою як сучасність. Так теж є тепер.

ФИЛЯ НОВИХ АРЕШТОВАНЬ В ГАЛИЧИНІ

ЛЬВІВ, 20. мая (почтою). — Переворот в Польщі получений з новими репресіями з боку Поляків. На провінції переведено цілий ряд свіжих арештів. В самім Львові переведено труси серед молодежи та тої інтелігенції, яка бере яку таку видну участь в громадянськім життю.

Між иншими арештовано В. Целевича, секретара УНДО., Івана Ліщинського, голову „Народної Орґанізації", і инших.

Польська шовіністична преса взиває до дальших арештів та подає, що Українці хочуть скористати з домашньої війни в Польщі і підняти революцію на західно-українських землях.

ВЖЕ Й ШЛЕЗК ЗА ПІЛСУДСКИМ.

ВАРШАВА, 3. червня. — З кругів Пілсудского подають, що Познань і Шлезк утихомирилися і залишили сепаратистичний рух, який стремів до відірвання тих територій від Польщі.

УКРАЇНСЬКИЙ РЕНЕҐАТ МАЄ БУТИ ПРЕМІЄРОМ ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА, 3. червня. — В пятницю в полудне відбудеся інавгурація нового президента Мосціцкого.

По тім кабінет міністрів зрезиґнує, але буде наново затверджений майже в цілости. Тільки на місце Бартля має прийти професор Яворський з Кракова.

(**Примітка редакції:** Яворський, що є професором краківського університету, походить з української родини в Галичині. Його рідний брат був українським священиком і добрим народним діячем на поли кооперації. Помер від знущань підчас російської інвазії в часі світової війни).

ПОБОЮЮТЬСЯ, ЩО ФРАНЦІЯ ВІДМОВИТЬСЯ ПІДПИСАТИ ДОГОВІР СПЛАТИ ДОВҐІВ.

ПАРИЖ, 3. червня. — Ратифікація договору що до сплати воєнних довгів Америці не перейде в парляменті в тій формі, як його заключено. Така є тут загальна опінія. Парлямент міг би згодитися тільки тоді на уложені услівя сплати, коли буде клявзуля, що та сплата буде залежна від того, чи Німці будуть платити Франції те, до чого зобовязані титулом репарацій на підставі пляну Доса.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ВИЙШОВ ПОБІДНИКОМ.

ЛОНДОН, 3. червня. — На мітінгу ліберальної партії, скликанім для обговорення конфлікту, що зайшов між Ллойд Джорджем а лордом Оксфордом і Аскітом з приводу ґенерального страйку, виявилося по тригодинній дискусії, що Ллойд Джордж має за собою більшість та що він в партії остане і задержить далі провід.

ПРАВДИВИЙ ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ СЛІДНИЙ ТІЛЬКИ У СЛАВЯН.

БЕРЛІН, 3. червня. — Професор Альфред Ґротян подає, що статистика народин в Німеччині упадає і зближується до французької норми.

Взагалі в Европі число народин процентово меншає у всіх краях, головно з причини важких матеріяльних обставин. Одні тільки Славяне не тільки не зменшують процент народин, а ще його підносять.

НЕНАВИСТЬ ДО НІМЦІВ УПАДАЄ.

ПАРИЖ, 3. червня. — Сенат дебатував сегодня над ратифікацією льокарненського договору. З того приводу деякі сенатори з табору непримиримих націоналістів старалися натякати на страх перед німецьким медведем, але їх мови не викликували ніякого враження.

Більшість заявлялася за тим, щоби погодитися з льокарненським договором, але його ратифікацію відложити.

Взавтра западе рішенне, яке по всякій правдоподібности договір затвердить.

ХТО БУВ АВТОРОМ КНИЖКИ: ПАМЯТНИК МОЛОДОЇ МОДНОЇ ДАМИ З 1764—1765 Р.

ЛОНДОН, 3. червня. — При кінци минулого року видано в Лондоні книжку під титулом „Памятник молодої модної дами з 1764—1765 р.", яка мала надзвичайно великий успіх і діждалася в Америці 9 видань на протязі перших двох місяців.

Як авторка була підписана Клеонс Нокс.

Всі критики підносили згідно, що це автентичний памятник з 18. віку. Тепер виявилося, що автором тої книжки є 19-літна айришська дівчина Мисс Магдален Кінґ-Голл, молоденька дочка адмірала британської фльоти.

Молода авторка заявила, що написала книжку в кількох тижнях, що дуже мало знала про 18. століття та була би над тим памятником довше і серіознійше попрацювала, колиб була знала, що стільки мудрих голов буде ним інтересуватися.

ЗАҐЛЮЛЬ-ПАША УСТУПИВ.

КАІРО, 3. червня. — Заґлюль відмовився стануги на чолі нового уряду, подаючи за причину лихий стан свого здоровля. Мимо того годі склеїти такий кабінет, який був би цілком льояльним для високого комісара Великої Британії.

Анґлія асекуруеться на всякий случай і висилає панцирний корабель до Александрії для евентуальної охорони своїх інтересів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВІЙСКОВІ ЗВІЛЬНЕННЯ Й ГОРОЖАНЬСТВО

Висший федеральний апеляційний суд у Бостоні вирішив вчора позов одного іміґранта, який має певно особисте значіння для богато наших іміґрантів.

Якийсь час тому назад подався о американське горожаньство Яків Тутун, мешканець міста Челсі, котрий покінчив правничу школу Гардвардського університету та хотів практикувати адвокатуру. Федеральний суддя, котрий рішав про його прозьбу о натуралізацію, відкинув прозьбу на тій основі, що аплікант у час війни не хотів служити в американськім війску. Якби справа була зі звичайним іміґрантом, то вона певно булаби тут і скінчилася. Однак, тут ся відмова попала на людину, котра мусіла мати горожанські папери, щоби покористуватися своєю наукою, добутою по кількалітній науці. Тутун просто мусів подати справу відмови горожаньства в суд та добиватися права горожаньства процесом або зректися горожаньства й тим самим права адвокатувати.

Він рішився на перше, і ось апеляційний федеральний суд розсудив його справу в сей спосіб, що заборонив судови відмовляти горожанських паперів на тій основі, що він, будучи в час війни горожанином чужої держави, відмовився служити в американській армії. Суд заявив, що про те, на якій основі мається відмовляти надання горожанських паперів, рішає лишень законодатна влада, себто в сьому случаю конґрес. Конґрес ухвалив про сю справу закон, так званий натуралізаційний закон, котрий і постановляе, кому не мається давати горожанських паперів. Конґрес не постановив, що паперів мається відмовляти тим іміґрантам, які в час війни Америки з чужою державою відмовляються служити в американській армії, поликуючися на своє чуже горожаньство. Коли суддя збороняе паперів на такій основі, то він установляє закони, а закони встановляти має право лишень відповідна законодатна влада, а суд має закони лишень виконувати.

Отсе оречення суду відноситься лишень до таких фактів, як отсей, себто до случаїв, в яких аплікант не був навіть деклярантом, хоча, якби який деклярант подався в суд в обороні своїх прав, то відай суд і в його справі мусівби справу вирішити в подібний спосіб, як отсе вирішено в справі іміґранта, котрий не був навіть деклярантом.

Відомо, оречення апеляційного суду ще може бути змінене найвисшим судом Злучених Держав, але й воно після всякої правдоподібности випаде згідно з ореченнем апеляційного.

ВИГРАНА ЧИ ПРОГРАНА

В Парижи відбувається міжнародний конґрес Союза Суфражисток, до яких належить і американське жіноцтво, яке тут зорґанізоване в Лідзі Голосуючих Жінок. Вони то вислали на той Конгрес своїх делеґатів, а кромі них ще й друга американська жіноча орґанізація т. зв. Жіноча Партія. Та послідна до Союза Суфражисток досі не належала. Вона внесла просьбу до Конгресу, домагаючися приняття в члени Союза, а заразом поставила резолюцію, щоби Конгрес заявився за рівноправністю жінок в індустрії, себто за цілковитим зрівнанням працюючих в промислі жінок з чоловіками-робітниками.

Та резолюція поділила жіноцтво на Конґресі на два табори і була причиною довгих і острих дебат, в яких головну ролю відгравали американські жінки з Ліґи голосуючих жінок. Ті саме заявилися проти тої резолюції, а заразом і проти приняття Жіночої Партії в члени Союза Суфражисток.

Хтож властиво виграв в тій справі? На ділі програла Жіноча Партія. Але тут не ходить о партію, а про жіночу справу, якої боронили жінки з обох таборів. Ходило о добро жінки, бо таке мали на приміті обі сторони. Що до того нема сумніву. Тому заходить тепер питанне, чи жіноча справа на того рода рішенню виграла чи програла.

Еманципаційні змагання жіноцтва знаходять сегодня зрозуміння і попертя у всіх поступових людей. Того, хто стоїть на перешкоді політичному рівноуправненню жінок, вважаемо назадником. Майже у всіх краях здобула жінка доступ до законодатних тіл і до урядів. Та инша справа, коли ходить о жіночу працю в фабриках. Така праця є нераз дуже шкідлива а навіть прямо убийча для людського орґанізму і тому у всіх краях істнують охоронні закони, які не дозволяють жіноцтву працювати в певного рода індустріях. Бо не треба забувати, що жінка має особливше завдання в життю людства. Вона продовжує людський рід і з того згляду жінка-робітниця повинна бути хоронена перед того рода працею, яка шкодить тому природному її завданню.

Коли будемо дивитися з того боку на жіночу справу, то мусимо погодитися з тими, що відкинули резолюцію Жіночої Партії, яка домагалася цілковитого зрівнання робітників обох полів в промислі. Жіноча Партія програла, але виграло добро жінки.

Відкинення слушного на перший погляд внесення не є несправедливістю. Жіноча рівноправність на тім не потерпіла.

Сергій Єфремов.

Іван Франко.

(З Єфремова: Історія Українського Письменства).

Сімдесяті роки прилучили й Галичину до тих розумових течій, якими жило й живилося українське громадянство під російською владою. Діяльність у Галичині українських письменників, особливо Драгоманова, дала дуже гарні наслідки в першому-ж поколінні, що активно виходить на арену громадянської роботи в половині 70-х років. Найкращим і самим визначним заступником цього покоління став **Іван Франко.** Виступивши, як сам він каже, на ниву громадсько-літературної діяльности „в пору тяжкого перелому" в галицькому життю, Франко невиводними рисами записав своє імя не тільки в подіях того моменту, а і в цілій історії українського руху за останні десятиліття й придбав собі одно з найпочеснійших місць у нашому письменстві. Ученик Драгоманова, він у своїй діяльности йшов дорогою, яку проказав великий навчитель, і самостійно перетворивши його погляди, висловлював їх і як поет, і як критик та публіцист, і як учений. Нема певне тієї ділянки літературної, до якої-б не доложив Франко рук своїх, якої не збагатив би своєю працею. І скрізь він він визначався з гурту своїм яскравим талантом та кипучим темпераментом; скрізь ставив рідний народ підставою своєї діяльности, добро народнє — метою, розум, науку — шляхом до мети. Франко був одним із перших у Галичині, що рішуче порвали з старою цвіллю галицького життя, пішли новою дорогою і зробились учителями й проводирями до поступу молодших поколінів.

Обриваються звільна всі пута,
Що вязали нас з давнім життєм!
З давніх брудів і думка роскута, —
Ожиємо, брати, ожием, —

таким бадьорим маніфестом починає Франко свою свідому діяльність, закликаючи все живе на боротьбу з „давнім життям". І поетом, співцем боротьби став він у нашому письменстві, як борцем за свої ідеали був увесь час в життю.

Зазначено вже, що народ поставив Франко підставою своєї діяльности, — народ не як стан селянський, а як соціяльну катеґорію, що містить у собі всіх „у поті чола" трудящих, усіх, хто працею пучок чи голови хліб насущний собі здобуває. Про інтереси цих у поті чола трудящих людей завжде памятав Франко, їхньою долею найдужче він захоплюється. В своїх белетристичних та поетичних творах Франко малює, з одного боку, життя цих трудящих людей, з другого — ті підступи, з якими приходять до їх дармоїдні кляси, ту страшну, безмежну експльоатацію, якою висмоктують вони кров і піт і життя саме з трудящих. Всі Франкові повістки, що вийшли книґою „В поті чола", всі „бориславські" оповідання й повісти („Полуйка", „Ріпник", „На роботі", „Навернений грішник", „Вівчар", „Яць Зелепуга", „Boa constrictor", „Борислав сміється" й ин.) і багато з його поезій — це частини однієї великої картини безталання, вбожества й темноти народньої. Цю картину тямуща рука знавця народнього побуту змалювала, працював над нею сміливий художник, що не вагається, коли треба, кинути громадянству виклик, стати одному проти всіх і голосно проказувати те, що за правду вважає. Франко особливо любить спинятися на контрастах соціяльних і психольоґічних („у парі в життї смутки й радощі йдуть"), і справді тут він майстер не аби-який, бо вміє вибрати й поставити поруч такі події й особи, які найдужче підкреслюють думку автора. А думка його скрізь і завжде коло одного осередку обертається — отих у поті чола трудящих. Письменник бачить, що народ під тиском нових обставин життя опинився на роздоріжжу, що він не знає, кудою й як простувати і до якої мети. „Оцей старий, що заблудився в близькім сусідстві рідного села, що стоїть насеред гладкого, рівного шляху й не знає, в який бік йому додому — чи-ж це не символ усього нашого народу? — питається Франко устами одного з своїх героїв. — Змучений важкою долею він блукає, не можучи втрапити на свій шлях, і стоїть мов оцей заблуканий селянин серед шляху між минулим і будущим, між широким свобідним розвоєм і нещасним нидінням і не знає, куди йому йти, не має сили, ані надії дійти до цили („Перехресні стежки"). Але коли не має надії народ, то за його горить надіями поет, він вірить, що народ не може загинути, що будуччина йому належить, що переможцем вийде він з усіх пригод. „Ори", — обертається до його Франко —

Ори, ори й співай ти, велетню, закутий
В недолі й тьми ярмо!
Пропаде пітьма й гніт, опадуть з тебе пута
І ярма всі ми порвемо.
Не даром ти в біді пригноблений врагами
Про силу духа все співав,
Не даром ти казок чарівними устами
Його побіду величав.
Він побідить, порве шкарлущі пересуду,
І вільний власний лан
Ти знов оратимеш, властивець свого труду
І в власнім краю сам свій пан.
(„Наймит").

Віра в народ, у міліони трудящого люду переходить у Франка в віру до цілої людскости, яка повинна колись справжнього щастя основи витворити, йдучи шляхом невпинного поступу.

Хоч порох чоловік, та вірю я в той порох:
Я твердо вірю в труд його могучий,
В ті міліони невсипущих рук,
І твердо вірю в людський ум робучий
І в ясний день по ночі горя й мук.
(Поема „Нове життя")

У цій вірі глибокій на перемогу й криється чарівна принадність таких письменників, як Франко; за-для своєї віри він і такі, як він, люде несуть великі жертви, робляться чорноробами на шляху поступу, власною рукою прикувавши себе до скелі життя, як образно проказав Франко у відомій поезії „Каменярі" за себе й своїх товаришів. „Ми ломимо скалу, рівняєм правді путь", — дарма, що щастя всім „прийде по наших аж кістках"—

Розібємо скалу, роздробимо граніт
І кровю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

Та поки прийдуть оті щастя й правда в людському життю, доводиться за їх боротись, доводиться бачити перевагу кривди та насильства людей над людьми, насильство не тільки матеріяльне, а й духове. Як і попередні письменники, Франко в своїх творах зібрав коштовну колекцію таких хижаків у людському образі, отих справжніх „ловцовъ человѣковъ", яких „натура тягне до того, щоб боротися з людьми" („Гава") і на них випробувати міць не тільки своїх зубів та пазурів, але й інтелекту та психіки. Мало не в кожному оповіданні знайдете ви у Франка хоч одну-дві рисочки до цього широко по світі божому скрізь роскиданого типу. Та найдужчий синтез його дає автор в образі полоза („Boa constrictor"), що все навкруги оплітає своїми страшними кільцями й трощить на гамуз життя кругом себе: „мов Ляокон серед змій, так люд увесь в тих путах веться". І не тільки в матеріяльній сфері працюють такі полози, як Гава, Герман Ґольдкремер, Ваґман та инші герої скаженої спекуляції в „бориславських" повістях і оповіданнях; вони часто й сферу духового життя вибирають для своїх ловів („Украдене щастя", „Чума", „Для домашнього огнища"). „Життя — то борня", „життя — борба, жорстокі, дикі лови", „життя — боротьба вічна, безупинна", „лиш боротись значить жить" і т. и. без упину проказує Франко, підіймаючи принцип боротьби на ступінь якогось загального світово закону — боротьби між ясною й темною силою, Ормуздом і Ариманом. Початок чудового оповідання „До світла" розгортає перед вами цілу фільософію цієї життьової боротьби, стихійної, невблаганої, бо „мама-природа не знає сантиментальности й не слухає мрій. — Буду я з вами, дурнями, панькатись! — воркоче вона. — Чуєте в собі силу, то трібуйте вирватись самі на-верх. Ще би я не мала роботи та вас підсаджувати" („До світла"). Мама-природа може не знати „сантиментальности", але людина не має права бути „къ добру и злу постыдно равнодушной" — і Франко найдужче ненавидить оту грубу силу, що топче з своєї високости й толочить життя людське. Величний орел гірський, красень-беркут, не милування викликає у нашого письменника, не гимн силі, а проклони їй:

Я не люблю тебе, ненавиджу, беркуте!
За те, що в грудях ти ховаєш серце люте,
За те, що кров ти сієш, на низьких і слабих
З погордою глядиш, хоч сам живеш із них;
За те, що так тебе боїться слабша твар, —
Ненавижу тебе за теє, що ти...
(„Беркут").

Такий настрій у Франка виникає з любови до реальної, конкретної людини; зненависть у його „любви сестри й товариш невідступний": він ненавидить зло через те, що любить добро, через свою велику гуманність, якою обімає всіх людей, опріче тих, що сами забули про любов, що ворогами правди й волі виступають. Та й їх Франко по своєму жаліє, бо розуміє своїм серцем широким, що

Не в людях зло, а в путах тих,
Котрі незримими вузлами
Скрутили сильних і слабих
З їх мукою і з їх ділами.
(„Думи пролетарія", VIII).

В творах Франка повно маємо прикладів, як народжується наново людина в людині, як прокидаються приспані життям, заколисані буденщиною щиролюдські почування. „Цілий чоловік", що живе повно, всіма сторонами людської непокаліченої натури — це ідеал нашого гуманіста, і він кожного благає бути „хоч хвилечку ним", отим цілим чоловіком, і з любовю підглядає такі людські хвилечки в життї найзапекліщих звірів („На дні", „По-людському" й ин.).

Багато написав Франко творів за довгий час своєї літературної діяльности; самий неповний покажчик його праць склав чималу книжку. Єсть у його твори неоднакової вартости — то високо мистецькі, до останнього слова оброблені, то писані на швидку, щоб заповнити ту чи иншу прогалину, або за-для шматка хліба, що його автор заробляв, як і його герої „в поті чола". Але скрізь виступає він великим жалібником людини, гуманістом, борцем за її щастя, поетом її оновлення, проповідником любови

До всіх, що ллють свій піт і кров,
До всіх, котрих гнітуть окови
(„Моя любов").

З щирим серцем міг він сказати про себе:

Та над усе ціню я ту
Малую мірку мук і болю,
Котрі приняв я в дім життю
За правду, за добро, за волю.
(„Думи пролетарія", IX).

В громадському життю нашому Франко ввесь час стояв тим світочем, що осяває навкруги себе шлях і проказує дорогу людям своїми й художніми творами, і критичними та публіцистичними працями. „Правдива поезія мусить бути завсігди моральною", — ці власні слова твердо памятав Франко в своїй літературній діяльності і моралістом — не в ходячому, певна річ, розумінні — він раз-у-раз був, як письменник. До світла він кликав, „ratio vincit" (розум побіджає) написав він на своєму прапорі і склав Ганнибалову присягу раз-у-раз нехибно йти „на чесне, праве діло".

За нього радо в горю вмру
І аж до гробу додержу
Свій прапор ціло.
(„Скорбні пісні").

Франко свого слова додержав, не вважаючи на всі перешкоди, що ними густо всипала його шлях химерна доля. Перешкоди ці багато сили у цього надзвичайного письменника одібрали й марно розвіяли, не давши йому виробитись на діяча такої міри, до якої міг підняти його великий талант. Проте це не затьмарило його ваги в історії українського письменства і багато Франкових творів довго ще не опадуть „листочками зівялими". І між ліричними поезіями, й між белетристичними та публіцистичними творами Франка чимало знайдеться таких, що на довгі часи переживуть самого автора.

ІВАН ФРАНКО.

НА РѢКАХ ВАВИЛОНСКИХ ТАМО СѢДОХОМ...

На ріці вавилонській — і я там сидів,
На розбитий орган у розпуці глядів.

Надо мною ругавсь Вавилонців собор:
„Заспівай нам що-будь! Про Сіон, про Табор!"

„Про Сіон? Про Табор? Їм вже чести нема!
На Таборі — пустель! На Сіоні — тюрма.

„Лиш одну хіба пісню я вмію стару:
Я рабом уродивсь та рабом і умру.

„Я на світ народився під свист батогів,
Із невольника батька, в землі ворогів.

„Я хилитись привик від дитинячих літ,
І всміхатись до тих, що катують мій рід.

„Мій учитель був пес, що на лапки стає,
І що лиже ту руку, яка його бє.

„І хоч зріс я, мов кедр, що вінчає Ливан,
То душа в мні похила, повзка, мов бурян.

„І хоч часом, мов грім, гримне слово моє,
То се бляшаний грім, що нікого не вбє.

„І хоч вирвеся з уст крик: „Най гине тиран!"
То не крик душі, тільки брязкіт кайдан.

„І хоч в душу вірвесь часом волі приваб,
Але кров моя — раб! Але мозок мій — раб.

„Хоч я пут не носив на руках, на ногах,
Але в нервах ношу все невольницький страх.

„Хоч я вольним зовусь, а, як раб, спину гну,
І свобідно в лице нікому не зирну.

„Перед блазнем усяким коруся, брешу,
Вольне слово в душі, наче свічку, гашу.

„Хоч тружусь день і ніч, не доїм, не досплю,
А все чується: „Се я на панськім роблю".

„І хоч труд свій люблю, а все чуєсь гачок:
Ти прикутий до нього, мов раб до тачок.

„Хоч добра доробивсь, та воно лиш тяжить,
Мов чуже, для когось мушу я сторожить.

„З ким в життю не зійдусь, все підляжу йому,
Сяк чи так вибирай, все найтяжше візьму.

„І хоч часом в душі піднімається бунт,
Щоб із пут отрястись, стати твердо на ґрунт, —

„Ах, то й се не той гнів, що шаблюку стиска,
Се лиш злоба низька і сердитість рабська!

„Вавилонські жінки, відвернувшись ідіть,
І на мене здивовано так не глядіть!

„Щоб не впало прокляття моє на ваш плід,
Не прийшлось би раба привести вам на світ!

„Вавилонські дівчата, минайте мене,
Хай мій вид співчуттям серце вам не торкне!

„Аби вам не судилась найтяжша судьба,
Найстрашніша клятьба — полюбити раба!"

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Темс, В. Ва. — Б. В. зберіть яку збірку на „Просвіту" і при тій нагоді пишіть про потребу попертя тої орґанізації, бо инакше остане на словах.

Ню Гейвен, Конн. — П. В. Ми й без того даємо забогато місця на оголошування відозв і збірок для т. зв. односельчан. Тому годі ще забирати місце в часописи на доповнення чи справлення.

Обурн, Н. Й. — Г. Ка-к. Містимо тільки відозви, які кличуть до збірок на допомогу в справах народних.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА ЛУЧКИ (МАЛОЇ) ПОВІТ ТЕРНОПІЛЬ.

Дорогі Родимці!

Товариство „Просвіта" в селі Лучці рішило нобудувати читальняний дім, нащо одначе не має відповідних фондів. Тому рішилось вдатись з просьбою о поміч.

Збіркою вже занялись Й. Тихоступ і П. Муринко. Вже навіть зібрало троха грошей, з чого буде поданий звіт по висланню грошей. Жертви шліть на адресу:

Й. Тихоступ,
224 E. 9th St., New York, N. Y.
або впрост до краю на адресу:
Читальня „Просвіти" в Луцї, пов. Тернопіль, Галичина.

П. Муринко.

Іван Франко.

БЕРКУТ

З укритого гнізда в скалистій десь щілині
З тяжким він розмахом рванувсь під хмари сині —
З таємних мов джерел гнівлива думка рветься,
Облетить світ, і аж о неба звід опреться,
І бє важким крилом, де лиш сягнути зможе,
І зве: „Де правда та? Де ти, великий Боже?
Всі зорі збігла я, атоми всі в природі
Перешукала скрізь, тебе ж спіткати годі".

* * *

В блакиті він завис недвижний, розпростертий,
Мов над життєм грізний, невпинний образ смерти.
Здаєсь, що до небес він гвоздями прибитий,
Та чуєш, що він гнеть вниз вержесь — кров пролити.
Ти чуєш се, і жах тебе проходить зимний:
Та ж над тобою теж завис беркут нестримний!
Він не хибне тебе, хоч як високо висить!
Чи много то ще хвиль тобі гуляти лишить?...

* * *

Ось рушив він. Пливе без маху крил в блакиті,
Мов човник Долі тче днів наших пасма скриті.
Спокійно колесить, знижаєсь, знов зриваєсь,
За хмару криється, в лазурі розпливаєсь.
Лиш гострий крик його вістить, що він голодний!
Так в час тиші нераз прорветься плач народній,
І защемить в душах вельможних біль таємний,
Мов землетрясення віщун, той грім підземний.

* * *

Я не люблю тебе, ненавиджу беркуте,
За те, що в грудях ти ховаєш серце люте,
За те, що кров ти пєш, на низьких і слабих
З погордою глядиш, хоч сам живеш із них,
За те, що так тебе боїться слабша твар —
Ненавиджу тебе за тее, що ти цар!
І ось блищить мій кріс, ціль добра, вистріл певен.
І вбійчеє ядро під хмари понесе він.
І замісць нести смерть згори на земне ложе,
Ти сам спіткаєш смерть під хмарами, небоже.
І не як божий суд, але як труп бездушний
Ти впадеш, судові тих моїх куль послушний.
І не останній ти! Нас є стрільців сто сот:
І все, що звесь беркут, полоще кровю рот,
Вивищуєсь над мир, тривогу й пострах сіє —
Те кулі не уйде, як слушний час наспіє.
А труп бездушний ми без жалю, без промови
Ногою копнемо, й підемо дальш на влови.

22—24. травня, 1883.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЛОС ЕНДЖЕЛОС, КАЛ.

Наше життє-буттє.

Перед двома роками засновано тут відділ У. Н. Союза. Кромі того засновано тут ще товариство „Просвіта" ім. Т. Шевченка, щоби в нім згорнути всю нашу кольонію.

Незгода не дає розвинутися ні одному ні другому товариству. Та є в нас горстка одиниць, яка все таки дбає про те, щоби наш нарід тут не загинув, а держався купи та мав якусь національну ідею.

Члени тов. ім. Тараса Шевченка відсвяткували 65-річницю смерти Шевченка в день 25. квітня, на який запросили ріжних бесідників, що говорили на англійській, русскій і українській мові.

По українськи говорив П. Стеценко, предсідатель тов. ім. Т. Шевченка.

Народа було поверх 3 сотні ріжних націй.

Свято почалось 3.30 по обіді а протяглось до 11 год. у ночі. На вступі по відслоненню куртини показався гурток молодежи у народних строях. То був хор під управою М. Лісновського, який відспівав „Заповіт". По сім наступило театральне представленнє „Назар Стодоля". Як хор так і члени аматори вивязалися зі своїх завдань дуже гарно. Публика була задоволена, — бо того рода представлення у тім великім місті ще не бачили. Я був дуже зворушений і чувся немов би я находився на своїй рідній землі, а не на чужині.

І мимоволі приходило мені на гадку, що гарна була би в нас громада, колиб була в нас згода. А її нема, а ми ходимо розбиті і затуманені й не бачимо, як наші діти ні слова по українськи не знають і як встидаються говорити по українськи. А хто тому винен, як не родичі?

Та ми не маємо часу такими справами займатися, ми маємо час і енергію на сварку.

Таке снувалося в моїй голові на концерті. Забув на ту грижу, як побачив на сцені козака, що пішов у присюди. От що то значить організація. Мале число свідомих членів могло уладити концерт і ще чужих зацікавити. А щоби то було, колиб ми йшли разом!

„Братайтеся і єднайтеся" — дорогі браття, бо инакше й слід за нами загине.

Матвієв.

КОКЛЮШ.

Коклюш може трапитись в людини в якімнебудь віці, але переважно це хвороба дитинства. Вона дуже зараслива і найжорстокіща в старих людей та молодих дітей. Чим молодша дитина, тим небезпечніща хвороба. Матері повинні старатись робити все можливе для того, щоби охороняти своїх дітей перед нею. Пятьдесять процент смертей від коклюшу або від його наслідків буває в дітей, що не мають ще й року, а девятьдесять процент серед дітей, нище пяти літ.

Загально, один атак коклюшу забезпечує перед коклюшом на ціле життя, хоча инколи можна мати цю хворобу й другий раз. Не рідко буває й так, що дитина має кір і коклюш разом, перше одну з цих хворіб а вслід за нею другу.

Хвороба поширюється через контакт, стичність, а зараза передається через слину. Так як звичайно кашель при тій хворобі буває незвичайно сильний, то заразливі частини можуть летіти на велику віддаль. Рівнож можуть передавати заразу речі, змочені дитиною, яка має коклюш, як хустинки, рушники, забавки то-що.

Звичайно минає сім днів між часом між зараженням і розвитком слабости, але може пройти й два тижні.

Починається з того, що пацієнт почувається дещо нездоровим, має перестуду, а відтак постепенно розвивається кашель, зпочатку не дуже сильний. Инші симптоми, як легка горячка і легкий бронхіт бувають вже на самім початку в зародковому стані. В парі з розвитком слабости кашляння стає чимраз частіщим і напасливіщим.

Тепер опишемо типічний припадок коклюшу. Насамперед дитина задихається, а після цього вона часами починає „заходитись" і видавати з себе згуки подібні до „гавкання", що продовжається доти, доки вона, як говориться, перестає дихати. Відтак настають спазми мускулів дихання, які в своїх поквапних зусиллях наповнити легені повітрям, фактично закривають на мент повітряні проходи, часами й на так довгий час, що витворюють дуже великий клопіт, навіть позірне удушення. За цим слідує сильний напад кашлю, приплив крови до лиця швидко устає, але дитина лишається вичерпаною.

Число нападів кашлю може досягти сорока разів в протягу двацяти чотирох годин, причім кашель частійший в ночі.

Як атак кашлю устає, то дитина тоді може засипляти. Старші діти часто скаржаться на біль голови.

Час тревання коклюшу не одинаковий. Катаральний стан може тревати чотири, а то й більше тижнів. До повного подужання треба звичайно шість до вісім тижнів, і на протязі того часу треба дітей слабих тримати здалека від здорових.

Серед немовлят бувають часті випадки конвульсійні, які є дуже серіозні, а часто можуть мати й фатальні наслідки. Бували випадки й удушення, хоч вони дуже рідкі. Після коклюшу часом настають сухоти легень і залоз. Рівнож від сильного напруження може розвинутись слабість серця.

В загальному лічення коклюшу полягає ось в чім: треба хворого примістити окремо у великій кімнаті при температурі 64 до 68 степенів Фаренгайту. Притім треба дбати, щоб було свіже повітря. Дитина повинна знаходитись в ліжку. Підчас „пароксизмів" (нападів коклюшу) дитину треба підтримувати; можна притім вживати шлунковий бандаж.

Дієта має складатися з молока, молочних страв, овочевих соків, намягко варених яєць та иншої їжі, приписаної лікарем. Порції повинні бути малі і часто подавані, причім треба подавати їжу зараз після пароксизмів (припадків).

Підчас одужування треба старанно уникати простуди; але не треба при тім забувати за свіже повітря. Треба дбати, щоб дитина не дістала кору підчас видужування від коклюшу.

При сильному нападі коклюшу дитини не можна полишати без відповідного догляду і допомоги лікаря.

Щоб перемогти коклюш, то треба додержуватись оцих трох головних передумов: належно кормити дитину; дати їй спромогу спочивати і висиплятись; пильно і належно доглянути за комплікаціями, як такі будуть. При належному догляді можна значно облекшити небезпеки від комплікацій.

Іштван Кальнокі.

ВЛОМНИК.

— Хай обвинувачений підійде близше! — приказав предсідник королівського суду.

Обвинувачений підходить до стола суддів і кланяється низько. Предсідник кидає зором на нього.

— Ви елеґантно, ба навіть знаменито зодягнені. Маринарка скроєна по найновійшій моді, нові лякери, шовкові панчохи, чудова краватка... Скажіть, молодий чоловіче, чи в тім одязі поповнили ви злочин крадежи?

Обвинувачений глядить на землю, надумується.

— Так, пане президент, у тім одязі... Иншого не маю...

Предсідник денервується і вже гострійшим тоном індаґує молодого чоловіка.

— Ви чули акт обвинувачення? Ви обвинувачені за поповнення злочину крадежі з 336 § уступ 3. карного закона. Чи почуваєтеся до вини?

— Ні, пане президент, то не я є виновником. Вину поносять виїмкові обставини й суспільні відносини. На війні поповнював я з примусу инші вчинки. Я вбивав, забирав добичу й трофеї, у ріжному виді, крав і реквірував. Але тоді за те не карали, але давали ордери й аванси...

— Чую досить часто то злобне порівнання — реплікує предсідник. — Ви заслугували тоді на окрему кару. Слід відріжнити благородні вчинки від учинків диктованих геройством і злою волею. Оповіджте коротко й звязко, при яких обставинах виконали ви останній влом.

Молодий, може тридцятилітній чоловік уклонився ще раз і став оповідати плавно, загикуючись:

— Після того, як я вернувся з війни до дому, велося мені незле, можу сказати навіть дуже добре. Я одержав добре становище й високу платню. Бував у найліпших товариствах, запрошували мене до співпраці в філянтропійній акції, словом мене загалом любили й я жив собі наче який малий князь. Прославляли мої геройства на полі бою, на кождому кроці імпонував я співучастю в війні на хвалу народу і краю. Заслуги мої в цьому напрямі вміли як слід оцінити. Мій шеф жертвував навіть мені руку своєї дочки, шкода, що бідненька була, трохи горбата й трохи лице поганило її. Отже високий трибунал бачить із того, як мене шанували за признання моїх заслуг і за моє солідне життя.

— Пізніще я став чоловіком далеко порядніййшим і працював у двоє стільки. Всетаки не найшов я признання людей. Так то вже є в житті, пане президент, поки чоловікови добре поводиться, любить його кождий і поважає. В багатому краю поводиться добре і бідакам, в убогій країні — і богач є злий чоловік. Чоловік прибитий горем не запримітить убожества. З часом відносини погіршилися. Працю здержано з причини недостачі фондів, почали юдити проти себе і т. д. Усяка продукція устала, одна продукція жебраків розквітала якнайкраще. І я втратив посаду. А коли я у знакомих попросив праці й підмоги, замкнули передімною двері. Давнійше, як я не потребував ласки чужих, приймали мене бенкетами, а як я найшовся в потребі, показували мені двері або кидали шматок хліба. Я мусів майже все випродати. Голодував. Я не міг лише розстатися з моїми ліпшими одягами. Бо я відчував, що як позбудуся одягів, буде зі мною зле. З моноклем в оці хотів я вижидати дальшого розвитку подій.

— Говоріть коротше, більше до річи... — пребиває предсідник.

— Зараз кінчу. Я не міг найти посади. Мені зовсім не велося. Викинули мене з мешкання, бо я не заплатив чиншу. В тому одному одязі найшовся я на вулиці без засобів до життя. Від двох днів я не їв. Блукався по заміських левадах, бо боявся сісти денебудь, щоби одинокого одягу, який остався мені, не знищити. Я мало що не зомлів. Я розумів, що скінчу голодовою смертю.

— Ваш виклад відбігає від мерітум справи. Прошу коротше говорити — перебив знову предсідник.

— Дурню, — подумав я собі, — хочеш умерти з голоду? Хочеш умерти в придорожньому болоті? Кради, грабуй, убивай! Чоловік не повинен умирати з голоду! Полонений такою думкою вступив я до вілі, що перед нею я стояв. Хай буде! Чи буду просити, чи грабувати? Я сам ще не знав. Не пригадую собі точно, чи двері були відчинені, чи зачинені. Скажім одначе, що були зачинені. Я вперся в двері й вони відчинилися під напором мого тіла. В почекальни було пусто. Таксамо в першій і другій кімнаті. Або ніхто тут не живе — подумав я собі — або вийшли ті, що тут живуть. Украду щось і не буду просити милостині. В їдальні найшов я печиво. Я зїв в поспіху пів бохонця хліба. Я найшов малу скриньку й наповнив її харчами. Кредєнс був зачинений, я мусів на силу відчинити його. Там найшов я подорожню валізу, вложив щось до неї, але що, точно не пригадую собі нині. Я знаю, що забрав предмети, які можна легко продати. То були, здається, сукні, панчохи й шовкові шалі. На нічнім столику найшов я перстенці, дамський годинник й инші вартісні дрібниці. Я все забрав. Я хотів понести таку добичу, яка позволила би мені бодай три тижні жити безжурно.

— Може розкажете нам щось більше, як ви позбулися крадених річей. То важне для ствердження висоти шкоди. А чи не думали ви про те, що хтось вас приловить на горячім учинку? Що ви зробили би тоді?

— Не знаю. Знаю лише, що в той критичний мент я не боявся. Ціле мешкання заносило жіночістю. Все солодке й лагідне, начеб там ніколи мужчина не переступив порога. Думка про приловлення була мені така далека, що як я спакував усі річи, читав при столі гумористичні часописи. З одного жарту навіть сміявся щиро, памятаю його добре. В однім часописі була фотографія коня з коротко пристриженим хвостом. Дівчинка, що побачила короткий хвіст коня, питається матері: „Мамусю, чи це гарне звіря має ззаду фризуру а ля ґарсонь?"

Предсідник усміхається. Але зараз прибирає грізний вираз лиця й взиває авдиторію, щоби вспокоїлася: „Прошу не сміятися, бо прикажу опорожнити салю!... (До обвинуваченого) Говоріть дальше!"

— Я так дуже почувався безпечним, що постановив у тім мешканні купатися, бо сподобалося. Я хотів змити зі себе пятно злочинця. Після короткого вагання рішився я відшукати лазничку.

— Що за безличність! — пробормотів предсідник.

— Небаром віднайшов я цю бажану кімнату й відчинив двері. В тій хвилі здавалося мені, що я вернувся на землю. Я побачив царівну мрій, наче з „Тисяча й одної ночі". В марморовім басейні купалася чарівна жінка. Царівна моїх мрій і снів. У житті ще не бачив я гарнійшої жінки! Ах! яким инакшим стався мій голод!

— Оставте вибухи ваших почувань. Що дальше було? Цебто, пождіть (предсідник звернувся до прокуратора): Чи пан заступник обвинувачення жадає виключення явности розправи? Ні? Коли так, то прошу вас, говоріть дальше.

— Ця жінка, як побачила мене, скрикнула проймаючо. Потім стратила притомність і зісунулася під поверхню води.

— А ви що зробили?

— Секунду боровся в мені вломник і джентельмен. Вломник говорив: „Утікай!" Джентельмен шептав: „Поможи їй!" Благородне почування побідило; вмить видістав я жінку з води й уложив її на канапі. Накрив її купелевим плащем і став відратовувати. Не вдалося мені. Я став із усіх сил кликати помочі.

— Що потім сталося?

— Надбігли люде, схопили мене й закували в кайдани. Потім замкнули мене до вязниці. Тепер стою перед судом як обвинувачений тай хотів би щось спитатися.

— Що?

— Високоповажаний пане президент, високий трибунале, правда, що тій нещасній жінці ніщо не сталося?

— Про те дізнаєтеся пізнійше. Тепер сідайте!

Предсідник прикликує возного.

— Чи є пошкодована?

Споміж авдиторії встає якась елеґантна жінка. Була гарна й молода. Виступила на середину салі й сказала:

— Пане судде, то я.

— Ви повинні були остати в кімнаті для свідків. Присутність ваша підчас зізнань обвинуваченого противиться постановам процедури. Чи розуміють пані? То не повинно більше повторитися.

— Розумію. Не зроблю того більше.

— Пані розвідка й називаються Вікар?

— Так.

— Яку пані потерпіли шкоду?

— Ніяку.

— Чи жадають пані покарання обвинуваченого?

— Ні. Таж він урятував мені життя. Я навіть відкликаю обвинувачення проти нього.

— Пані не спричинили карного поступування, а державна прокуратура. Тимсамим пані не можуть брати назад обвинувачення. Кождий влом переслідується з уряду.

— Але чи я не можу ніщо зробити в обороні обвинуваченого? Чи маю право просити високий трибунал, щоби його увільнили? Якжеж маю виявити свою вдячність за те, що вирятував мені життя за ціну власної свободи.

— То є справа оборонця. Пані можуть відійти.

Одначе молода жінка не відходила. Подумавши хвильку, сказала:

— Високий трибунале! Мушу сказати правду: той чоловік збрехав. Ані слова правди нема в оповідженій ним історії, все видумане. Взагалі обвинувачений має буйну фантазію, кожне його слово-то байка і брехня. Той чоловік ніколи не був вломником!

— Алеж поважана пані, в такі небилиці не повірить ніякий суд. Навіщо обвинувачений брав би на себе вину й наражувався на довгу вязницю?

Лице жінки сполотніло, дві великі сльози покотилися по лицях. Ледви чутним голосом сказала:

— Він мій коханець. Для рятування моєї чести і доброї слави, якою загально тішуся — він грає ролю вломника.

Суддя глядить співчуваюче на молоду жінку. Розуміє її дуже добре. В авдиторії рух, дехто плаче. Може й публика розуміє її...

А на лаві обвинувачених сидить він, обвинувачений, непорушний зовсім. Не знати лише, чи зі зворушення чи зі здивування.

Довгу тишину перериває голос предсідника:

— Моя дитинко, за відвагу пані й щирі слова, не мине нагорода. Витягну з того консеквенції, але ще одно питання: як називається ваш любчик?

Кров ударила до лиця молодій жінці. Але зараз оволоділа собою й не стративши притомности ума, висказала майже шепотом:

— Як називається?... Мій Боже! Того дійсно не знаю... Називаю його все „моїм паничком".

* * *

Коротка перерва. Нарада. Присуд.

Після полагоди формальностей вломник рамя в рамя з пошкодованою вийшов із судового будинку. Дальшої судьби тих двоїх людей не знаю. Маю враження, що й вельми шановний пан предсідник королівського суду також не знає їх.

* * *

Злобні люде говорили, що вломник і пошкодована до розправи взагалі не знались. Зате инші доказували, що обвинувачений був її розведеним чоловіком. Хтож їх там знає... Жінка взагалі є загадкою.

З мадярського переклав
М. Левченко.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА ЄСЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПРОТОКОЛ РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ

ГОЛОВНОГО УРЯДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА,

яке відбулося на днях 17.—20. лютого 1926 р. в гол. канцелярії У. Н. Союза, 83 Ґренд Ст., Джерзи Сіті, Н. Дж.

(10)

Пополудневе засіданнє:

Щоби не продовжувати дискусії над редакцією Свободи на поставлене д. М. Уґорчаком внесеннє, поперте І. Каштанюком, ухвалено вибрати комітет з пятьох членів головного уряду, котрий має виробити плян, як поправити Свободу і сей плян дати під дебату в дальшім тоці дискусії над редакцією Свободи.

На формально поставлене і поперте внесеннє ухвалено до висше встановленого комітету покликати д.д. С. Матчака, Д. Братуся, Т. Михальчука, О. Рекрута і Гр. Пипюка, з тим, щоби плян як поправити Свободу предложили на ранішне засіданнє на слідуючий день.

Уважаючи дискусії над справозданнями урядників за вичерпані, контрольна комісія устами д. Г. Пипюка пропонує вотум довіря всім урядникам-справоздавцям.

На внесеннє д. М. Уґорчака, поперте д. Марією Мельник, ухвалено дати урядникам вотум довіря через повстаннє з місць, що й зроблено.

СИРОТИНЕЦЬ:

На денний порядок поставлено справу сиротинця У. Н. Союза, і по довшій загальній дискусії на сю тему, сконстатовано, що потреба сиротинця в сполуці з приютом для безпомічних старців і калік членів У. Н. Союза була вже так всесторонно обговорена на ріжних засіданнях, в передконвенційних проєктах і на самій конвенції, що в тій справі вже не говорення, але акції потрібно, приступлено до дискусії над зібраннєм відповідних на ту ціль фондів.

Гол. радний О. Рекрут заявляє, що на таку ціль як сиротинець для сиріт по членах У. Н. Союза і приют для безпомічних старців членів У. Н. Союза, кождий член У. Н. Союза бодай $1.00 раз на рік радо пожертвує, а колиб до того кождий відділ бодай раз в рік на тую ціль уладив якесь підприємство, як концерт, представленнє, баль або пікнік, то просто з таких добровільних жертв можнаб таку благородну і конче потрібну свою інституцію дуже легко втримати.

Гол. радний Т. Михальчук пропонує, аби таке піддати членам під референдум, чи члени схотять такий обовязок на себе приймити.

Гол. радний Д. Братусь є тої думки, що не голосовання і дальшої безконечної дискусії в тій справі потрібно, що треба грошей і ті гроші муситься зібрати, щоби виступити в тій справі рішучо і без голосовання, але так, щоби акцією виробляти в членів моральне почуття до добровільного попертя справи, а не силування. Не може бути, щоби голосованнє перейшло одноголосно, але є певність, що й сталий примусовий податок на членів мігби перейти більшостю голосів, чомуб не зачати від того, щоби добровільною, але рішучою акцією приєднувати чимраз більше прихильників справі збіркою добровільних жертв, а голосованнє переводити аж втоді, аж вже буде над чим, себто аж буде вкорінена добровільна жертвенність і зібраний фонд, коли вже буде розходитись лиш о сталий прихід на сю ціль і де, таку інституцію ульокувати.

Гол. містопредсідатель М. Уґорчак заявляє, що справді коли дійсно хочемо праці а не голих слів, то ліпше є акцію після добре обробленого пляну розпочати, а коли загал побачить, що справа поступає і має поперте, то й члени поставляться до справи так, як потреба, а то не слвоами але ділами. Загального голосовання членів потрібно буде аж тоді, коли треба буде вирішити остаточний плян, як таку інституцію отворити, її адмініструвати і прихід до того фонду усталити. А поки що треба добровільні жертви зібрати бодай до тої міри, щоби було над чим плянувати і голосувати. Отже перше всего візвати загал до добровільних жертв, жертвуючи для прикладу відповідну суму з головної каси. За тим добровільні жертви з відділових кас. Відтак добровільні жертви від головних урядників, урядників відділових і всіх членів, бо тільки сей спосіб покаже нам, хто і о скільки такої інституції, як сиротинець і приют для немічних старців при У. Н. Союзі дійсно хоче. А що більше, се покаже нам на чім дальші пляни і розвій такої інституції оперти.

На внесеннє І. Каштанюка, поперте О. Рекрутом, ухвалено вибрати комітет з пятьох членів, щоби тою справою займався.

На внесеннє С. Ядловського, поперте п. Анною Стадник, ухвалено, що до комітету Сиротинця і Приюту немічних старців членів У. Н. Союза мають входити як голова комітету містопредсідатель М. Уґорчак, дальше містопредсідателька п. М. Ольшаницька, будучий шеф редакції Свободи, контрольор Гр. Пипюк і гол. радний Ст. Матчак. Всякі жертви зібрані тим комітетом, мають плисти до головної каси У. Н. Союза на фонд Сиротинця і Приюту старців, до котрого призначаєсь з фонду запомогового суму $10.000, коли так пізнійше переведене загальне голосованнє членів одобрить.

(Конець буде).

ЗАЛЕЖНО ВІД СИТУАЦІЇ...

Давнішими роками, яких десять — двацять літ тому, часописи приносили вістки про ріжні потвори, які багато їдять. Було там про слона, який зів фіру сіна разом з кіньми і з возом а після того випив недалечкий потік, було про морського вужа, який ковтнув човен з шістьма людьми і про кита коло Ґренляндії, в якого животі знайдено напів стравлений корабель з вантажем нафти і мила.

Все те було колись, коли люди самі багато їли і могли повірити в пажерливість других звірят.

Але часи помітно змінилися, змінилися на гірше. Дехто втік від дощу під ринву, а дехто зпід ринви на дощ. Декому забракло масла до хліба, декому хліба до масла, а згодом одному і другому і хліба і масла.

Таке положення мусіло змінити і теми часописів у рубриці „Цікаве''. Про те, скільки потрафить зїсти слон, морський вуж, чи ґренляндський кит, вже не випадало писати, бо читач міг легко пізнати брехню, хоч і невелику.

Преса була в клопоті. Спеціяльно польські львівські часописи місця собі не находили. Ще якийсь час займали читачів описами вівісекцій, що їх робили ріжні бандити на нещасних горожанах, подрібними звітами конання розстріляних саботажників і тим подібним. Але відколи банди поширились на цілий край, а саботажників трачено мало не що дня — це все перестало бути сензацією. Нікого вже не подразнював опис, як сокира лізла в голову, чи ніж розпорював кишки, нікого не підносило на дусі, коли часописи подавали, скільки саботажник ще жив і скільки разів ще дострілював його дижурний старшина. Це були буденні історії, такі буденні, що вже аж нудні стали.

Преса знову найшлася в прикрій ситуації.

На щастя, настав голод і імпозантне безробіття. Люде зморені нуждою і жадні праці ходили вулицями, час до часу падаючи від куль знетерпеливленої поліції. Голодні безробітники були переконані, що так далі бути не може і щось мусить змінитися.

Ці дитячі погляди дали змогу часописам виповнити „Цікаве" новими історіями, тим разом більше повчаючими, хоч не менше неймовірними.

Польська львівська преса переповнена тепер статтями, ілюстраціями новинками про... індійських факірів.

Розказується там, скільки то днів може такий факір видержати без їди, як він себе добре почуває і скільки прибуває на вазі, як знаменито впливає голод на видаток праці, гумор, лагідний характер і ясність думки.

Ілюстрації представляють таких голодоморів усміхненими, щасливими і вдоволеними. Вони держать у руках картки з з написом: „20 днів без їди" або 30-ий день голодівки і т. п.

Це все незвичайно займає читаючу публику. Вона знала досі не їсти день, два, недоїдати цілими місяцями, але трицять днів голодувати?!...

Помаленько, крок за кроком виробляється в людей під впливом преси правдивий погляд на голод. Він перестає бути суспільним лихом, таким загальним у нас. І близька, на мою думку, вже та хвиля, коли довкола себе бачитимеш самих факірів.

Галактіон Чіпка.